

BEEKHERSTEL 'NIEUWE STIJL' NODIG OM BEEKDOELEN SNELLER EN KOSTENEFFECTIEVER TE REALISEREN

Op donderdag 7 januari vond in het Brabantse Heeswijk-Dinther een groot bestuurlijk symposium over beekherstel plaats. Onder leiding van Inge Diepman verkenden de aanwezigen de mogelijkheden om te komen tot effectiever en sneller beekherstel. Dat is hard nodig om de gestelde beekdoelen op tijd te kunnen realiseren. Meer samenwerken en een andere inhoudelijke aanpak vormen daarbij de sleutel. Bijvoorbeeld via het concept 'Building with Nature', waarbij gebruik gemaakt wordt van natuurlijke processen om herstel te realiseren. Enkele waterschappen hebben er al positieve ervaringen mee opgedaan. Aan het einde van de bijeenkomst ondertekenden veel aanwezigen een manifest met de intentie samen met andere betrokken partijen te willen werken aan vernieuwende vormen van beekherstel.

Lambert Verheijen (Waterschap Aa en Maas), tijdens het symposium de tafelheer van Diepman, gaf aan trots te zijn op de 900 kilometer beekherstel die we al gerealiseerd hebben in Nederland. 'Maar', voegde hij eraan toe: 'De opgave is veel groter.' Willem Ligthoet van Het Nederlands Planbureau voor de Leefomgeving wond er geen doekjes om: 'Uit onze analyses blijkt dat we de doelen die we gesteld hebben voor de Kaderrichtlijn Water niet gaan halen voor de gestelde termijn van 2027. Inrichtingsmaatregelen zoals die bij Building with Nature zijn belangrijk om nu te versnellen.'

NATUURLIJKE PROCESSEN

In projecten volgens 'Building with Nature' wordt gebruik gemaakt van natuurlijke processen om doelstellingen in het waterbeheer te realiseren. Op dit moment zijn er nog weinig resultaten gedocumenteerd, maar de verwachting is dat maatregelen binnen dit concept robuuster en kostenefficiënter zijn dan civieltechnische oplossingen. Bovendien zorgen ze voor een verfraaiing van ons natuurlijke landschap. Roel de Jong (Building with Nature in beken en Wetterskip Fryslân) heeft er vertrouwen in. Hij riep op: 'Laten we aan de slag gaan in plaats van eerst alles dood te rekenen!' Dit is precies wat Helmer van der Wal (Waterschap Hunze en Aa's) en Tiny Arts (Waterschap De Dommel) al doen. Zij deelden hun ervaringen en waren het erover eens dat de sleutel tot succes grotendeels ligt in de samenwerking met betrokken partijen, waaronder boeren en terreinbeheerders.

EEN VOORBEELD VAN WATERSCHAP DE DOMMEL

In een filmpje van waterschap De Dommel konden we zien hoe in de Tongelreep KRW doelen worden verwezenlijkt met een relatief eenvoudige maatregel.

DROGE VOETEN IN HET VAN ABBEMUSEUM

Rondom het Van Abbemuseum in het centrum van Eindhoven, dat eigenlijk net iets te laag is gebouwd, houdt Waterschap De Dommel het waterpeil in de Tongelreep goed in de gaten. Om in het groeiseizoen voorbereid te zijn op hoog water, heeft waterschap De Dommel het MaaiBOS-systeem ontwikkeld. In dit systeem worden gegevens over waterstand en afvoer gebruikt om te zien hoe de waterstand zich ontwikkelt en of maaionderhoud nodig is om te zorgen voor een snellere afvoer van water. Het mooie is dat dit systeem niet alleen efficiënt is om museumbezoekers en schilderijen droog te houden. De werkwijze bevordert ook een gezond beekstelsysteem. Door niet de hele beek leeg te maaien, maar alleen het doorstroomprofiel blijft er meer over dan een 'bak water'. Er ontstaat een beek met een gunstige hydrologie en met veel variatie in de ecologie: meer bodemsoorten, andere planten komen, andere diersoorten. 'Een mooie stap voorwaarts voor de KRW', aldus Arts.

LANDVERWERVING NIET NOODZAKELIJK

Bij veel mensen en waterschappen leeft het idee dat boeren bij beekherstelprojecten zorgen voor problemen en vertraging. Volgens Peter de Koeijer (ZLTO) is er vanuit de boeren echter zeker wel bereidheid is om mee te werken aan gebiedsinrichtingsmaatregelen. Hij wijst op een veelgemaakte fout in de benadering van waterschappen. De Koeijer: 'Er wordt nog veel te weinig gewerkt met systemen waarbij de boeren eigenaar blijven van de grond. Vaak gaat het om smalle stroken land die waterschappen willen verwerven, terwijl boeren niet zitten te wachten op een verkleining van hun bedrijf. Het is voor hen veel interessanter om eigenaar te blijven, mee te werken aan de maatregelen en hiervoor gecompenseerd te worden.'

Hans Gierveld (Landgoed Twickel) weet inmiddels dat andere, vernieuwende samenwerkingsvormen goed kunnen uitpakken. 'Binnen de pilot Boeren voor Natuur is op Landgoed Twickel bekeken of een vergoedingssystematiek op basis van de Catalogus Groenblauwe Diensten uitkomst biedt in situaties waarin boeren zorgen voor onderhoud en beheer van landschapselementen op hun grond. Deze systematiek lijkt veelbelovend.'

WETENSCHAP

Met Piet Verdonshot, (UvA), Ton Hoitink (WUR) en Joost Buntsma (STOWA) sprak Diepman over de rol van de wetenschap. Hoitink benadrukt dat de kennis over beken nog maar in de kinderschoenen staat. Hij legt uit: 'RiverCare, het onderzoeksprogramma voor grote rivieren is al ver ontwikkeld, maar het is niet zo dat we het modelinstrumentarium van rivieren rechtstreeks kunnen toepassen op beken. Beken zijn niet alleen kleiner, maar vaak ook complexer.' Buntsma is het met hem eens. 'Om meer te leren over beken is echt verder onderzoek nodig. Dat wil overigens niet zeggen dat we moeten wachten met beekherstel. Het is juist zaak om beschikbare kennis nu toepasbaar en toegankelijk te maken. Terwijl we aan de slag gaan, kunnen we onze kennis uitbreiden.' Ook Verdonshot heeft een duidelijke visie: 'Wat belangrijk is, is dat we naar het geheel kijken. We moeten kijken naar het complete beekdal en iets maken dat past in de toekomst. Nu zien we her en der kopieën van beekherstel, maar het gaat juist om lokale differentiatie. Beken hoeven niet per se te meanderen. We zoeken nog hard naar tools om nieuwe kennis in beeld te brengen en door te geven. Monitoring en onderzoek zijn essentieel om onze internationale positie op watergebied te behouden.'

BEEKFEUILLETON

Omdat ontsluiting van kennis zo belangrijk is, komt STOWA met een Beekfeuilleton bestaande uit praktische handboeken. Het eerste deel, over geomorfologie, werd op het podium door Henk Wolfert (Alterra) overhandigd aan Joop van Bodegraven (ministerie van Economische Zaken). Een van de andere handboeken zal gaan over cultuurhistorie en beekherstel. Mede-auteur Henk Baas (Rijksdienst Cultureel Erfgoed): 'Kennis over gebruik van beken in de geschiedenis biedt aanknopingspunten voor risicominimalisatie en voor inspiratie bij gebiedsinrichting. Gelukkig zien we al dat waterschappen het 'bodemarchief' steeds meer benutten. In het ideale geval wordt de geschiedenis die nog leesbaar is in het landschap al in een vroeg stadium meegenomen in de planvorming. Het is belangrijk om dit onderwerp ook aan te snijden bij grote terreinbeheerders en Staatsbosbeheer.'

RIJK AAN ZET

Opvallend tijdens het symposium was het nadrukkelijke appèl dat verschillende tafelgasten vanuit hun specifieke achtergrond deden op het Rijk. Diepman ging hier verder op in met Stefan Kuks (Waterschap Vechtstromen, Unie van Waterschappen en Universiteit Twente) en Peter Heij (Ministerie van Infrastructuur en Milieu / DGRW). Kuks: 'Building with Nature is als concept bruikbaar op veel plekken in de delta, maar in feite kunnen we dit concept over de hele wereld vermarkten want water-

management is overall nodig. Dit past binnen de doelstellingen van de Topsector Water. Momenteel wint het principe Building with Nature wereldwijd al aan bekendheid dankzij werken langs de kust, zoals de zandmotor, maar we zouden het hele concept veel meer onder de aandacht moeten brengen. Regionale keringen en rietoevers langs de waterkant zijn bijvoorbeeld ook vormen van Building with Nature. Om onze positie te versterken, pleit ik voor meer samenwerking binnen de gouden driehoek: bedrijfsleven, overheid, kennisinstellingen. Het zou goed zijn als het Rijk de regio meer faciliteert. Het is nu bijvoorbeeld nog zo dat onderzoeken gericht op het binnenland het vaak niet halen bij NWO, terwijl onderzoeken gericht op de kust het wel halen. Als we voorop willen lopen als waterland, moeten we het concept Building with Nature veelzijdig kunnen ontwikkelen in eigen land, zodat we het concept ook kunnen exporteren naar het buitenland.'

Op Diepmans vraag of het Rijk aan deze vragen kan voldoen, reageerde Heij: 'Het klopt dat de aandacht voor waterkwaliteit in het binnenland minder is, maar het onderwerp staat wel degelijk op de agenda.' Hij ontkent dat Den Haag wellicht achter de zaken aanhobbelt. Heij: 'We vinden waterkwaliteit belangrijk en het wordt steeds meer een issue, naast waterveiligheid en waterkwaliteit. Het bewustzijn groeit snel, mede vanwege de onnatuurlijke stoffen die vanuit de landbouw in het water terecht komen. Hoewel het onderwerp 'natuur' gedecentraliseerd is, zitten wij volop aan tafel en nemen we onze verantwoordelijkheid. Er is dit jaar dan ook opnieuw specifiek geld gereserveerd voor waterkwaliteit en dit onderwerp wordt expliciet opgenomen in het Nationaal Waterplan. We komen alleen verder door samen te werken aan onze ambities.'

MANIFEST

Ter afsluiting van het officiële gedeelte van de middag nodigde Diepman iedereen uit om op de binnenplaats van Kasteel Heeswijk, waar de bijeenkomst plaatsvond, het 'Natuurlijk aan de slag!'-manifest te ondertekenen. Het aantal handtekeningen maakte duidelijk dat er zowel onder de tafelgasten als onder het publiek grote motivatie is om actief met andere partijen samen te werken aan vernieuwende vormen van beekherstel. Voordat de middag werd afgesloten met een borrel, kregen de gasten gezamenlijk een rondleiding over het kasteelterrein. De beek die over het terrein loopt valt onder het beekherstelproject 'Dynamisch Beekdal de Aa'.

